

FOAIA DIECESANĂ

Organ al Eparhiei gr. or. rom. a Caransebeșului

APARE DUMINECA

Prețul abonamentului:	Prețul inserțiunilor	Correspondințele se adresează redacțiunii „FOAIA DIECESANĂ” iară banii de prenumerațiune și inserțiunile la ADMINISTRAȚIA
Pentru Austro-Ungaria pe an 10 coroane	Pentru publicațiuni oficiale, concurse edicte etc. publicate de 3 ori, dacă conțin până la 150 de cuvinte 6 cor., până la 200 de cuvinte 8 cor. de aci în sus 10 coroane	Librăriei și Tipografiei diec. în Caransebeș
” ” ” ” pe 1/2 an 5 ”		
” România și străinătate pe an 14 franci		
” ” ” ” pe 1/2 an 7 ”		

Nr. 4954 B. ex 1903.

Concurs

Pe baza § 7-din regulamentul pentru procedura la alegerea de protopresbiter, Consistoriul diecesan aprobând concursul compus în ședința comitetului protopresbiteral ținută în 28 August 1903 pentru postul de protopresbiter în tractul **Vêrșetului** îl publică în următoarele:

Competenții la acest post de protopresbiter, cu sediul în Vêrșet au să dovedească, cumcă posedă cualificațiunea prescrișă în concludul de sub Nr. 111 al măritului Congres național bisericesc din anul 1888.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt:

1. Doauă sesiuni parohiale și anume sesiunea protopresbiterală din Rîtișor și cea din Coșteiu.

2. Desdaunarea pentru perderile suferite prin ștergerea ședulelor de cununie conform concludului sinodului eparhial Nr. 69 ex 1897, care desdaunare pentru protopresbiteratul Vêrșetului face suma de 600 coroane.

3. Birul protopresbiteral anual dela preoți conform punctului 32 alinea e) din rescriptul declaratoriu dela anul 1779 și adecă 100 oca (un hecto 54 litre) de grâu sau ecivalentul acestuia în bani dela fiecare preot cu parohie.

4. Paușal de călătorie, ce se va presta din partea Consistoriului diecesan în mărirea votată anualminte de sinodul eparhial și care de presinte face 400 cor.

Doritorii de a recurge la acest post, vor subșterne petițiunile lor instruite cu documentele autentice despre cualificațiunea și ocupațiunea lor de până acuma la Consistoriul diecesan în Caransebeș în termin de 30 de zile socotite dela 1-a publicare a concursului în „Foaia Diecesană”.

Se obsearvă în fine din partea Consistoriului diecesan, că sesiunea din Coșteiu se consideră ca dotațiunea protopresbiterală, eară sesiunea parohială din Rîtișor îi rămâne protopresbiterului în folosință până când având parohie proprie va primi alt ecivalent în natura sau în bani.

Caransebeș din ședința consistorială ținută în 22. Martie 1904.

Episcopul diecesan

Nicolae Popea m. p.

Sinodul eparhial

al diecesei gr. or. române a Caransebeșului, periodul XII, sesiunea II., convocat la Caransebeș pe Dumineca Tomci, 4 Aprilie 1904.

Ședința IV.

ținută în 6 Aprilie 1904, la 10 ore a. m.

Președinte: Pré Sânția Sa Domnul Episcop diecesan *Nicolae Popea*.

Notariu: *Dr. Petru Ionescu*.

Se cetește protocolul ședinței a II-a și se autentică.

Se cetește protocolul ședinței a III-a și se autentică.

Deputatul Dr. George Dobrin face următoarea propunere: Sinodul eparhial rógă pe Pré Sânșitul Episcop de a se pune în înțelegere cu Înalt Pré Sânșitul Mitropolit pentru de a se întreveni la locurile mai înalte competente în cauza proiectului guvernului referitoriu la școle.

Propunerea declarându-se de urgentă se primesce.

Comisiunea specială prin raportorul ei Titu Hațeg referéză asupra proiectului biroului mitropolitan pentru înființarea episcopiiilor în Cluj, Oradea-mare și Timișóra și face următoarea propunere:

„Luându-se la desbatere părerea Consistoriului nostru diecesan din ședința plenară ținută în 6 Februarie 1904 Nr. 4399 Ex 1903, referitoare la proiectul biroului metropolitan pentru înființarea episcopiiilor din Cluj, Oradea-mare și Timișóra, Sinodul eparhial enunță următorul conclud: Proiectul de buget al Consistoriului mitropolitan referitoriu la înființarea episcopiei din Timișóra nu'l considerăm de esact, pentru-că în înțelesul acestuia spesele bugetare sunt preliminate cu 46.000 cor. ér acoperirea lor cu 54.000 cor. și compărând aceste sume cu bugetele actuale ale episcopiiilor esistente sunt mult pré mici și nesuficiente.

Din buget la spese lipsesc următoarele recerințe:

a) Desdaunarea pentru ședulele de cununie și paușalele pentru cei 6 protopresbiteri á 1000 cor. 6000 cor.

b) Sălariu pentru un archivariu și cel puțin unuicancelist 3.200 cor.

c) Remunerația pentru un fisc. consistorial	800 „
d) Spese de esmiuni	1000 cor.
e) Ajutóre pentru biserici și școle	2000 „
f) Dări, reparaturi și asigurare	1000 „
g) Contribuire la susținerea institutelor teologice și pedagogice din Arad și Caransebeș	10.000 cor.

La oaltă 24.000 cor.

fară de aceste spese minimale organismul înființândei episcopii nu s'ar putea susține.

Mai observăm, că chiar și trebuințele, cari sunt preliminate în proiectul de buget din cestiune cu suma de 46.000 de corone față cu referințele speciale din Timișóra sunt mult pre mici și nesuficiente.

Conform proiectului de buget la acoperire s'a indus în buget și suma de 10.500 cor. sub titula ajutoriul de stat dela Arad și Caransebeș. Acastă sumă nu o putem considera ca acoperire reală.

Referitóre la prezentarea unui proiect despre împărțirea fondurilor între diecesa noastră, și cea fiitóre în Timișóra se anunță că suma de 3000 de cor. indusă în proiectul de buget ca venit din fondurile diecesei noastre pentru înființanda episcopie din Timișóra se pôte considera ca calcul acceptabil și astfel nu subversează necesitatea unei speciale calculări al acestui venit.

În ce privesce punctul de mâncare al Consistoriului mitropolitan la împărțirea legatului creat de fericitul mitropolit Andreiu baron de Șaguna pentru 2 episcopii între înființandele 3 episcopii ne ținem datori a face următórea declarare:

Mitropolitul Șaguna conform punctului I din codicil a testat un legat de 25.000 fl. pentru înființarea unei eparhii, ér conform punctului II din codicil un alt legat de 25.000 fl. pentru înființarea unei altei eparhii, din ce rezultă, că nici nu există un legat cumulativ pentru 2 eparhii, ci 2 legate separate, anume: un legat de 25.000 fl. pentru una și alt legat de 25.000 fl. pentru alta eparhie.

Prin urmare împărțirea proiectată din partea biroului consistoriului mitropolitan este lipsită de basă legală.

Deputatul Dr. Stefan Petroviciu face următórea contrapropunere:

1. Considerând, că sinodul diecesei Caransebeșului nu-i în poziție, dar nici chiebat a se pronunța în privința recerințelor și venitelor altor diecese, sinodul nu se pronunță asupra cifrelor cuprinse în proiectul biroului mitropolitan.

2. Fiind numărul sufletelor din diecesa Caransebeșului de 398.889, ér numărul sufletelor din protopresbiteratele Ciacovei și Panciovei, cari sunt a se încorpora diecesei Timișórei de 53.528, adecă 13·5%, din fondurile diecesane împărținde ale diecesei Caransebeșului îi compet nóuei diecese a Timișórii 13·5%.

3. În ce privesce fondul pentru înființarea a dóue eparhii nóue, sinodul eparhial încă de acum protestéză în contra împărțirii acelu fond între eparhiile nóue, ce se vor înființa în Timișoara, Oradea-mare și Cluj propuse de biroul consistoriului mitropolitan.

Argumentarea biroului consistoriului mitropolitan în acesta privință nu este corectă. Accentuăm, că este

lipsită de ori ce basă reală afirmarea biroului Consistoriului mitropolitan, că „testatorul, dacă i-s'ar fi ajuns mijlócele, de sigur ar fi testat pentru 3 séu chiar 4 episcopii nóue.“ Fiind acesta afirmare — ca premisă — lipsită de ori-ce basă reală de sine cade, și conclusia, ce a făcut-o biroul consistoriului mitropolitan din acastă premisă, anume: că „vom lucra în spiritul testatoriului și vom satisface intențiunii lui, dacă legatul pentru dóue eparhii il vom împărți, plane în părți egale, între tóte trei eparhiile nóue.

Pentru a putea înțelege mai ușor încorectitatea acestei conclusii și corectitatea conclusiei nóstre, trebuie nainte de tóte să facem să dispară neesactitatea, ce se ivesce în unele date referitóre la acastă afacere în privința unor fapte. Nu este esact, când se presintă afacerea așa, ca și când marele Andreiu baron de Șaguna ar fi testat un legat pentru 2 eparhii, ci esact este, că conform punctului I din codicil a testat un legat de 25.000 fl. pentru înființarea unei eparhii, érá conform punctului II din codicil un alt legat de 25.000 fl. pentru înființarea unei altei eparhii, — din ce rezultă că nici nu există vre un legat pentru împărțire, cu atât mai puțin pentru împărțire între trei eparhii, ci 2 legate independente unul de altul, pentru înființarea numai a dóue eparhii nóue.

Aceasta este fapt esact și incontestabil.

Întrebarea e deci, cari sunt acele 2 eparhii, cari au să se înființeze din aceste legate deosebite și unul de altul independente?

Biroul consistoriului mitropolitan însuș reușese, că după vederile de pe timpul testării, testatorul unul din aceste 2 legate le destină „necondiționat“ pentru eparhia, ce se va înființa în Timișóra, eară celalalt legat „pôte“ pentru eparhia, ce se va înființa în Oradea-mare, din ce rezultă, că din aceste 2 legate unul necondiționat are să se folosescă pentru înființarea eparhiei din Timișóra, fără considerare la sórtea celuilalt legat.

Considerând însă, că din combinarea tuturor actelor referitóre reese, că intențiunea testatorului n'a fost intențiune generală de a înființa eparhii nóue nedeterminate nici în privința numărului, nici în privința locului, ci de a reinființa eparhiile istorice vechi; numai pôte începe îndoială, că testatorul unul din cele 2 legate l'a destinat pentru eparhia Timișérii, iar celalalt pentru eparhia Orađii-mari, din ce rezultă, că înaltul congres național bisericesc n'ar lucra în „spiritul testatorului“ și nu „ar satisface dorinței aceluia“, dacă primind propunerea biroului consistoriului mitropolitan din a ceste 2 legate ar destina cât de puțin eparhiei din Cluj, cum propune biroul consistoriului mitropolitan, sau altei eparhii, ci ar călca în mod arbitrat espresa-i dorință.

Dacă este datorința dictată de considerante atât etice, cât și de oportunitate a fiecáruia să respecteze voința testatoriului fundator, fiecarele fie acela ori și cine, cu atât mai vêrtos este datorința celui mai înalt for bisericesc se respecteze voința marelui Andreiu baron de Șaguna, căruia biserica gr. or. română are în cea mai mare parte să-i mulțămescă reinvierea și viața de ađi.

După o desbatere mai lungă punându-se la vot contrapopunerea, ea cade și astfel: Propunerea comisiunii se enuncie ca conclus.

Proxima ședință anunțându-se pe după amădăși, ședința prezenta se închide.

Ședința V-a

ținută în 6 Aprilie 1904 la 3¹/₂ ore p. m.

Președinte: Pré Sântia Sa Domnul Episcop diecesan *Nicolae Popea*.

Notariu: *Ion. I. Crăciunel*.

Protocolul ședinței a IV nefiind redactat despre autenticarea lui se vor lua dispoziții ulterioare.

Deputatul Coriolan Bredicean face următoarea propunere: fiind una din greutățile principale ale înființării episcopioilor năouă lipsa de bani și fiind episcopioile centre puternice de cultură și lumină și rezultând în primul loc favoruri din înființarea episcopioilor tocmai pentru acele regiuni în acărōr mijloc se înființează, este necesar să se deschidă o colectă ca părțile în primul loc înteresate să pōtă contribui în mod eficace la creșterea fondului absolut de trebuință a chema la viață contemplatele episcopioii.

Propunerea declarându-se de urgentă:

Se tranpune consistoriului diecesan.

Comisiunea specială raporteză asupra propunerii deputatului Dr. George Dobrin ca să se sisteze comisiunea pregătitoare și să se înlocuească cu o comisiune scontrală, mai departe ca în consistoriul eparhial pe viitoriu la ~~alegeri să se susțină proporția de 1/3 preoți și 2/3 mireni; ér la ședințele plenare și de senat să fie invitați toți asesorii consistoriali.~~

Sinodul la propunerea comisiunii speciale decide:

1. Fiind comisiunea pregătitoare alésă pe periodul întreg curent, sinodul nu se vede îndemnat a lua încă acum hotărēre asupra propunerii referitoare la sistarea acestei comisiuni și la înlocuirea ei prin o comisiune de scontrare.

2. Propunerea, ca la ședințele consistoriale să fie invitați toți asesorii consistoriali se tranpune Consistoriului cu aceea, că după puțină se se urmeze acestei propuneri.

Asupra propunerii că la alegerea de asesori consistoriali să se observe proporția de 1/3 preoți și 2/3 mireni nefiind actuală, se va reveni asupra ei, când se va restaura Consistoriul.

Tot pe basa raportului comisiunii speciale se pertracteză următoarele obiecte: George Novacovicu student în drept cere a fi aplicat de referent la senatul scolariu.

Alegerea referentului scolariu nefiind pusă la ordinea zilei cererea nu se pōte lua în pertractare.

Delegațiunea congresuală pentru despărțirea ierarhică comunică raportul ddo 29 Martie (11 Aprilie) 1904 Nr. 33 ex 1904 despre activitatea sa în decursul timpului dela ședințele sinodale, din anul trecut, dimpreună cu rațiociniul asupra fondului de spese pentru despăr-

țirea ierarhică a comunelor mixte aprobat din partea Inaltului ministeriu reg. ung. de culte și instrucțiune cu datul 21 Martie 1904 Nr. 11.053.

Se ia spre știință și se aclude la prot.

Delegațiunea congresuală instituită în afacerea despărțirii ierarhice de Sērbi, comunicând sinodului eparhial concludul Nr. 84 al congresului național bisericesc român din 1903 recercă sinodul eparhial ca:

1. să alégă din partea sa trei iuriconsulți în comisia instituită pentru controlarea juridică a proceselor din cestiune.

2. Se voteze pentru eventualele spese procesuale ca anticipație o sumă anuală.

3. Sē se pronunță și în privința advocaților, cari ar fi a se angaja și concrede în reclamarea procesuală a dreptului la mănăstirile comune romāno-sērbe.

1. Sinodul eparhial alege în comisia de iuriconsulți pe advocații: Titu Hațeg, Coriolan Bredicean și Dr. Stefan Petrovicu din Lugoj.

2. Sinodul eparhial dă autorisație Consistoriului diecesan ca să pōtă anticipa deocamdată în spesele procesuali suma de până la 2000 corōne.

3. Designarea advocatului pentru purtarea proceselor, să concrede delegațiunei nōstre congresuale.

Consistoriul diecesan, tranpune normativul relativ la alegerea profesorilor dela institutul teologic și cel pedagogic modificat în conformitate cu concludul congresual Nr. 71 ex 1903.

Se primesce și se aclude la protocol.

Consistoriul diecesan tranpune „normativul pentru cauzele la a cărōra discutare și decidere nu pōte participa un membru al corporațiunei bisericesci“.

Se ia spre știință și se alătură la protocol.

Notariul Ioan Marcu citește conspectul competențelor, de diurne și spese de călătorie ale deputaților sinodului¹ present în suma totată de 1676 cor. 49 fil.

Suma de 1676 cor. 49 fil se voteză.

Terminându se agendele sinodului present presidiul propune și sinodul decide:

Protocolul ședinței a IV carele nu este încă redactat și protocolul ședinței prezente, care este a V-a se va autentica mâne Mercuri în 7 Aprilie a. c. la 11 ore înainte de amcazi în sala comunității de avere prin acei deputați sinodali, cari se vor afla în Caransebeș.

După acestea Pré Sântia Sa Domnul Episcop diecesan închide sinodul prin o cuvēntare de următoriu cuprins: Mulțămim lui Dumneșeu, că ni-a ajutat să pertractăm obiectele sinodului actual în bună înțelegere și cu deplină consciință și doresc dela Dumneșeu că hotărēirile nōstre sinodale să aibe rezultatul dorit de noi toți în interesul bine priceput al bisericeii nōstre. Vē mulțămesc Dlor deputați pentru interesul și zelul viu ce l-ați dovedit la pertractarea obiectelor presentate sinodului.

Vē rog domnilor deputați să nu uitați de cuvintele din vorbirea mea de deschidere. Cuvintele acestea pu-

neți-le la inimă, că sunt spuse în interesul bisericii noastre strămoșești și și în al națiunii noastre, care întotdeauna, în toate timpurile a fost legată de biserica noastră drept credincioasă, legea, strămoșască s'a încheșat cu națiunea și întărind legea noastră, biserica noastră ortodoxă întărim națiunea. Luminați Dlor deputați poporul, ca să-și iubescă biserica, care este în aceste timpuri grele cel mai puternic scut al naționalității noastre. Poftindu-Vé Dlor deputați ca să ajungeți în deplină sănătate în sinul familiilor D-Vóstre, declar sesiunea sinodală prezentă de închisă.

La aceste cuvinte arhieriești, deputatul Mihail Popovici protopresbiter al Mchadiei respunde căm următoarele:

Pré Sântite Domnule Episcop!

Vé mulțămim pentru binevoitórele și înțeleptele cuvinte ce ni le ați adresat acum înainte de închiderea sesiunii prezente a sinodului eparhial și Vé rog Pré Sântite Domnule Episcop să-mi permiteți ca la aceste părintești cuvinte în numele colegilor deputați să dau expresiune sentimentelor ce le nutrim cu toți față de iubita și venerata persoană a Pré Sântiei Vóstre.

Pré Sântite Dle Episcop! Este mângăere sufletescă pentru noi când în aceste timpuri grele vedem cu căta înțelepciune, tărie și abnegațiune conduceți afacerile eparhiei păstoririi P. S. Vóstre.

În aceste însușiri a Pré Sântiei Vóstre este deplina noastră încredere, că biserica noastră va înfrânge toate greutățile ce-i stau în cale și va avea parte de un viitoriu mai senin. Puterea noastră zace în împrejurarea că suntem conduși de un Părinte, care atât prin trecutul său cât și prin voința sa ne dă garanță, ca și pe viitoriu afacerile eparhiei noastre vor fi conduse conform intereselor bine pricepute ale bisericii.

Vé rugăm Pré Sântite Domnule Episcop, ca și pe viitoriu să ne dați sprijinul ca să lucrăm după cea mai bună a noastră conștiință pentru prosperarea bisericii noastre. Grele vremuri am ajuns în toate instituțiunile noastre bisericesti școlare și financiare, nădăjduim însă în a tot puternicul Dumneșeu că precum în trecut așa și acum ajutați de Pré Sântia Vóstră vom învinge toate greutățile ce ne stau în cale și le vom duce la limanul dorit.

Vé asigurăm P. S. Domnule Episcop că sub conducerea înțeleaptă a P. S. Vóstre suntem gata a duce și cele mai mari jertfe pentru instituțiunile noastre. Vé promitem acésta cu atât mai vértos că cunoscând devotamentul Pré S. Vóstre față de biserica noastră strămoșescă drept credincioasă suntem siguri că jertfele noastre Vé vor cauza mângăere sufletescă iar nouă filor P. S. Vóstre ne va aduce recunoștință părintescă a P. S. Vóstre.

Acum avem o rugăciune cătră atotputernicul Dumneșeu ca să ne țină încă intru mulți ani pe iubitul nostru Arhieriu spre binele bisericii și al națiunii noastre. Să trăiți intru mulți ani!

După acésta vorbire a deputatului Mihail Popoviciu Pré Sântia Sa Domnul Episcop între aclamațiunile deputaților sinodali să departează din sala ședințelor urmat de deputați sinodali.

Învătătoriul factor și pioner al culturii

(Urmare)

Începând dela clasa primă a școlii populare cu cât urcăm mai sus, cu atât mai mult întimpinăm un material mai bogat, atât cu privire la conținut cât și la formă, până când cu timpul, în clasele de sus, predăm materii de o netăgăduită influință și valoare asupra facultăților sufletesci ale școlarilor.

Cine părăsesce apoi astfel pregătit, instruit și educat banca școlară, acela duce cu sine pentru viață o bună dosă de cultură, ori cărei carieri s'ar dedica.

Cu toate acestea nime să nu se mulțamească numai cu aceea ce a învățat și și-a însușit în școală, și în deosebi învățatoriul, carele între școlari trece drept magazin de învățatură și înțelepciune, căci trăind în mijlocul și pentru binele poporului, el e chemat a servi cu sfat și învățatură în toate privințele și e espus pericolului amintit de celebrul *Guizot*, în cuvintele: „Învătătoriul este avisat a vețui într'un cerc inferior și totuș trebuie să își păstreze un suflet sublim, pentru ca să nu se lipsească de demnitatea în caracter și purtare, fără de care nu-și va putea câștiga respectul și încrederea familiilor“.

Științele progesează și dacă nu ținem pas egal cu mersul lor, fără să observăm la moment, am ramas departe în dărăt, ne pierdem firul, după cari apoi ne amenință semicultura bineștiindu-se că: „cine pausează regresează“.

Cultura primită în institutul pedagogic nu este completă și terminată; ea ni-s'a dat în speranța și cu obligamentul a o completa înși-ne prin studii ulterioare potrivite și serioase, iar apoi având la îndămână mijloace și instituțiuni cu tendența de a ne îmbogăți cunoscințele în prisosință, nu avem decât să le cântăm și folosim cu pricepere, dată fiind puțința să ne cultivăm și agerim intelectul.

Activitatea noastră conscie în școală, prelegeri și conversațiuni afară de școală și în fine o lectură bună din toate ramele științei și în deosebi din domeniul literar pedagogic, sunt recunoscute ca ducătoare la scop.

După *Schönbach**, carele consideră cetitul de cel mai important mijloc autodidactic, arta cetitului consistă în aceea, de a ne însuși întreg cuprinsul cutărei lecturi, de a fi stăpâni pe cugetul și ideea tractată, ținând cont pe lângă conținut și de formă, alcătuindu-ne astfel propria noastră concludsiune și judecată. Ținem a remarca aci usul rău adoptat și de noi, învățatorii, că în loc să abonăm foi pedagogice (din indolență dascălilor abia mai avem vre-o două), în loc de a

*. Ueber Lesen und Bildung.

ne procura și providea cu cărți și lectură bine alese, din multele neajunsuri, cari culminează în deosebi în indolența proprie, luăm refugiul, fără de a ne mai cugeta la cărți literare, la ziarle politice, ce ne vin în mâni, în credință, că acestea ne dau lecturi destul de potrivite.

Să nu uităm însă, că graba, cu carea se înmulțesc ziarle, apoi că acestea și în deosebi cele politice urmăresc în primul loc alt scop și nu cultivarea după un anumit plan a cetitorilor învățatori, la ce se mai adauge mulțimea suboc-telor, ce tractează — în loc să ne cultiveze mai mult ne duc pe căi greșite.

Escepție îmbucurătoare formează fără îndoială foile literare pentru inteligență și foile de duminecă pentru popor, cari ar merita cu totul alt sprigin întocmai ca și foile pedagogice pentru învățatori.

Preste tot, omul doritoriu de cultură trebuie să fie foarte scrupulos în însușirea și judecarea lecturilor, nisuind a fi între toate împrejurările de sine stătătoriu în aprecierea adevărilor și conclusiunilor, ce și-le scoate, căci „înțelepciunea străină e pentru tine nebunie; de folos ți-i numai aceea ce în tine se naște“.

Pe lângă o lectură bună și folosită rațional și cu inteligență, căutând privilegii a discuta și cu alții cele auzite, cotite și esperiate ajungem în plăcuta poziție a raționa înși-ne, când apoi începem a deveni de sine stătători în judecățile și apretierile noastre.

Tot cu scop cultural sunt și diferitele societăți și reuniuni morale, în cari ni-se dă privilegiul, ca eșind din funcțiunea zilnică să ne mai ocupăm și cu alte chestii importante și de interes comun.

În special pentru noi, ca Români, Asociațiunea culturală „Astra“ e de o netăgăduită importanță culturală dându-ni-se privilegii a ne cultiva și perfecționa pe toate terenele, iar ca învățatori, reuniunile și conferințele învățătorești sunt mijloace eminente de a ne perfecționa în diversele chestii pedagogice.

E constatat, că cu cât învățatorii pătrund mai adânc importanța și greutatea chemării, ce au, cu atât simțesc mai mult necesitatea întrunirilor învățătorești, cari azi inactivate la olaltă cu presa și productele literare pedagogice sunt în faptă indispensabile fie-cărui învățătoriu consciu de chemarea, poziția și recerințele de progres.

Un om cult trebuie să țină cont de starea și progresul tuturor științelor, el trebuie să fie orientat și versat destul de temeinic pe toate terenele căci la din contră cade sub păcatul unilateralității și semiculturii, când apoi ori cât de înalte i-ar fi cunoștințele în una sau altă ramură a științelor, străin și neorientat în altele, ușor se dă de gol și e timbrat de necult ori semicult.

Nici învățătoriu ca om cult nu se poate

abstrage dela îndatorirea de a fi orientat pe toate terenele, căci aceasta i-o impune chiar chemarea sa, carea cuprinde în sine cunoașterea și predarea elementelor tuturor științelor — dar o pretinde mai vârtos ambițiunea sa personală, societatea, în carea se învîrte, precum și reputația statului învățătorește și prestigiul școlii române.

Din obicei — doară — mai fie-carele se interesează și se avântă numai în cadrul funcțiunii sale zilnice, și a interesului propriu, — puțini sunt cari să se emancipeze pentru interesul obștesc și abia, docând cu înangurarea adunărilor ambulante ale „Astreii“ mai vedem prin despărțăminte, și dintre inteligenți însuflețindu-se de unele ori altele chestii, la aparență bagatele, în fond însă destul de importante și arzătoare la poporul nostru.

Cum va putea se lipsească însă din aceștia învățătoriu, acel factor *per eminentiam* cultural, carele fiind la înălțimea chemării sale, va cuprinde personal valoarea obiectivă și ideală precum și partea spirituală a chemării sale în mod independent și își va sci da seamă despre activitatea sa în funcțiune, despre necesitatea și folosul acestora neuitând, că cu cât va folosi mai mult poporului, cu atât va fi mai mult iubit și stimat.

Oare învățătoriu, neinteresându-se de toate afacerile publice, fiind străin inovațiilor pedagogice-didactice, necunoscând și neinteresându-se de starea, viața, economia și preste tot de avântul ori regresul poporului, din carele s'a născut și caru-i servește, iar în consecință necooperând cu sfatul și spriginul său la sanarea roului și la prosperarea instituțiilor de cultură, cu un cuvânt, fiind mort pentru societate și interesele ei, — oare un așa om avea-va pretenții la cultură, putea-se-va privi și ținea de om cult?! Nu, de fel nu! și în curând se va eschide din sinul societății, va fi ținut și ocolit ca un semicult, ori chiar nebun, carele nu merită atenția și spriginul, ci din contră disprețul și ocara societății, când apoi va avea să-și tragă consecințe și în împlinirea netedă și cu rezultat a chemării de învățătoriu.

Pe lângă cultura spirituală merge paralel și cea *morală*.

Înțelegând și împlinindu-și părinții și învățatorii cu succes chemarea lor, vor trebui să influențeze în mod paralel atât asupra spiritului cât și asupra dispozițiilor elevului.

Acuș cu asprime, mai apoi cu binele și cu ajutoriu învățământului trebuie să desvătăm copiii de slăbiciunile lor, eliberându-i de boldurile naturale stricătioase, nisuind a-i crește ascultători, onești și morali. Că învățătoriu are se reprezente cu fidelitate și în toată personalitatea sa morală, e de sine înțeles.

Cultura morală ni-o însușim parte prin o lectură bună, de conținut moral, parte din întâmplările și faptele istorice, cari apoi ne fac să putem deosebi al meu de al tău, binele de rău moral și înmoral, și în fine tot numai morala ne îndeamnă a fi activi și a judeca nu numai pentru propriul nostru interes ci după echitate și dreptate.

Iată motivul, că în cazul contrariu și mai vârtos oameni neculți se feresc de rău, nu din convingere și înfrânați doar de morala proprie, ci numai și numai de frica legii și a pedepselor, când apoi a încetat responsabilitatea proprie personală.

Cu toate acestea am fi în rătăcire crezând, că tot omul cult spiritualmente e totodată și om moral; precum aflăm iarăș casuri numeroase, când oameni cu mai puțină cultură spirituală sunt în privința moralei de model. Tot astfel să admite, că cultura spirituală și morală influențază conduita și manierile noastre în societate către alte persoane, — dar și aici ne lovim de deosebirea ce există și se constată între omul de știință și cel cult, căci ușurătatea cu carea se îmbracă, și conduita plictisitoare științifică a multor oameni de știință e prea cunoscută — fapt ce atinge neplăcut cercul oamenilor culți.

Iată dar pentru ce învățătorul să se nisuească a se împreteni cu spiritul de corporațiune și a se însufleți de colegialitate, reprezentând statul învățătoresc în ori și care societate, dar mai vârtos întrupându-se formal în mica lume dascălească. Fiecarele din noi, să ne simțim ca adevărați fii ai familiei învățătoresci, și fiind aprigi luptători ai statului învățătoresc să ținem sus și tare la onoarea și demnitatea acestui stat, carele este unul dintre cele mai respectabile în societatea omenească, când apoi „se va forma un spirit de conduită și o ambițiune nobilă, mai puternică decât toate regulamentele disciplinare“.

Precum cultura spirituală și morală, tot așa și cea estetică încă își are izvoarele ei de viață și ni-o putem împropria parte că ne ocupăm cu produsele artelor frumoase, parte prin privirea și cunoașterea naturii, a ordinii și legalității fenomenelor și produselor sale.

În cazul acesta ne ridicăm din sfera vieții zilnice și ne aventăm în alte regiuni mai înalte și foricite.

Cultivarea spiritului și a inimii, cunoașterea înțelepciunii și a adevărului umbrite de razele binefăcătoare a le moralei, resfrânte prin prisma frumosului estetic, — în armonia acestor trei elemente consistă dar baza nobilității, în acestea putem afla caracterul cult atât de mul dorit.

Acela prin urmare, la care aflăm dezvoltate în cuvenita măsură aceste trei elemente de cultură îl privim și poate avea pretenția a se considera om cul.

Cu toate acestea, fiind terenul culturii imens de mare, iar înălțimile ei nenumărate, trebuie să fim foarte cruțători cu apostrofarea de necult; iar, pentru-că cineva nu ar sta, în atare privință, la înălțimea noastră, să ne ferim a-l timbra de necult, căci ușor o putem păți și noi, mai vârtos, că omul ori cât de talentat ar fi, nu poate avea cunoașterea tuturor manifestațiilor științei universale.

Teoria, susținută de unii, că „fie-care om atâta valoare are câtă valoare își dă însuș“ e greșită peste fire. E doar în general cunoscut faptul, că mai ales oameni lipsiți de cultură și știință își arogă și se cred lucru mare, de o valoare superioară ba neasomănată, — pecând, în realitate, noi scim, cei ce îi cunoaștem, că-s prostuți și de compătimit, sermanii! Ei, în cazul acesta cum rămâne cu valoarea ce și-o dau însiși?

Împrejurările de azi, sunt de așa natură, că ne credem deșoși prin aceea, că mărturisim neorientarea ori nesciința noastră în una sau alta chestiune și așa, mai bucuros evităm discuțiunea, decât să fim nevoiți a ne subscrie atestat de paupertate.

E greșită părerea aceasta, căci „cunoașterea imperfecțiunii noastre este primul paș către perfecțiune“, deci, dreptate pentru dreptate, francheță pentru francheță, adevăr pentru adevăr, acestea să ne fie devisa.

Și în adevăr, numai o astfel de scădere sau renitență a putut da naștere semiculturii, ori semidoctiei, despre carea *Lasker* se exprimă că: „O metodă greșită de educare își însușesc de multe-ori o conduită esterioră, carea fără de a putea cuprinde ființa obiectelor ce se apropie omului, totuș își arogă atare supremație“. Da, este semidoctism să-mi închipui, că am o valoare mare și un cap minune, pe când, Doamne, departe stau de ea“.

În deosebi *Lasker* explică ivirea și lățirea acestui rău prin dezvoltarea și înaintarea civilizațiunii și cu tot dreptul căci cu cât se largesc cunoașterile omului, cu atât e mai greu a le stăpâni și a le interpreta, pe neașteptate, iar a afla ori a ne închipui doar un om carele se posedă întreaga știință a timpului său și să o scie predomina e cu deseversire imposibil.

Semicultura e cu mult mai periculoasă decât necultura. Căci pe când un om necult, cu cunoașterile sale nedezvoltate e modest și scie cel puțin atât, că nici când n'a învățat ceva spre a putea avea pretenții de a ofeptui ceva spiritualmente, pe atunci semidoctul, ajuns a scii ceva despre atari fapte, ori inventări, ba ce e mai periculos, ajuns a avea cunoaștere basată pe ipoteze, fără de a le fi putut înțelege și consuma din destul și a constata nexul logic și natural;

amăgit de amoarea proprie o prea pe deplin convins despre capacitatea și vrednicia sa, de a fi înțeles toate și a se putea conduce singur.

Câte rele și neînțelegeri nu provin apoi din astfel de sinamăgiri, demne de compatimit.

Să nisum prin urmare, noi învățătorii, ca factori și pioneri ai culturii și cari suntem chemați a ținea sus și tare făclia luminei, a ne însuși o adevărată cultură; să tindem cu ajutorul puterilor noastre intelectuale a înțelege și consuma adevărurile și rezultatele științelor, și în fine să ținem seamă de o strictă morală și atunci putem fi siguri, că vom avea parte din fericirea aceasta lumească; ba ne-am pus temeiul și fericirii ceresci.

În deosebi generațiunii actuale îi revine obligamentul de a forma, desvolta și ridica ambițiunea și reputația statului învățătoresc și prin aceasta: prestigiul școlii române.

Iosif Velcean

Varietăți

Mulțămintă publică. Prin aceasta aducem mulțăminta noastră publică pentru jertfa și binefacerea, ce s'au făcut pe seama sântei noastre biserici din Domașnia din partea mult onoratei familii Constantin, Ioan, Ana și Roză Bona, cari au donat un ornat prețios complet, precum și sântele procovețe pentru acoperirea sântelor daruri, în preț de 280 coroane. Aceste au fost sântite în Dumineca Floriilor. Primească deci stinata familie donatoare profundă mulțămire din partea întregului popor, a Comitetului și Epitropiei parohiale; iară noi preoții ridicăm rugăciuni ferbinți înaintea altariului rugând pre atotputernicul, ca să le respălătească cu cerescile sale daruri. În numele comitetului parohial: *George Pepa* paroh și președinte și *Simeon Răsvan* preot.

Mulțămintă publică. În numele comunei bisericicesc vin pe calea aceasta a duce cele mai sincere mulțămiri următorilor Domni pentru darurile frumoase făcute s. noastre biserici și adică: D-lui Alexandru Crenian, care a donat o cădelniță de argint de China în preț de 34 cor., D-lui Vasilie Cioran, care a donat o cruce de argint de China în preț de 40 cor. și un prapore pentru procesiuni în preț de 30 cor. D-lui Iosif Pocrean, care a donat un candelabru pentru 9 lumini în preț de 120 cor. și un măsaui pentru s. prestol în preț de 24 cor. D-lui George Adam, care a donat un stihar pentru preot în preț de 10 cor. În fine On. membrii ai comitetului și epitropiei parohiale, cari au colectat întră ei 84 cor., din care sumă s'a zugrăvit un epitaf nou și s'a cumpărat covoare pe sama s. biserici. Bunul Dumnezeu să primească jertfele lor, căci mărețe sunt și vrednice de urmat noauă tuturor.

Ioan Popoviciu paroh.

Mulțămintă publică. În numele credincioșilor parohiei Cireșa cu filiile Zăvoiu și Ferdinandsberg, ne ținem de datorință și pe calea aceasta a aduce cele mai sincere mulțămiri marimonioșilor dăruitori, cari la colecta întreprinsă de preotul local au contribuit cu obolul lor: *Ion Popoviciu* preot 20 cor. *Ioan Azzola*

întreprinzătoriu 20 cor. *Nistor Popoviciu* inv. în pens. din Iaz 10 cor. *Avram Măgariu* codrean 10 cor. *Samfir Boldea* jude com. 10 cor. *Maria Popovici* 8 cor. *Elisa Csáki* născ. Peia 5 cor. *Ioan Grozavescu* preot în Cornearava 5 cor. *George David* v-notariu 6 cor. *Mihail Bobiș* 5 cor. *Opruți Boldva* 5 cor. *George Ferindescu* jud. com. 5 cor. *Petruța Tuștean* 5 cor. *Grăvilă Tuștean* 5 cor. *Ioan Măgariu* Nr. 5. 6 cor. *Atanasie Stiopu* 5 cor. *Atanasie Cherlea* 3 cor. *Ion Cherlea* 3 cor. *Ivan Cerpaz* epitrop 6 cor. *Marcu Moisescu* epitrop 6 cor. *Nicolae Totoștean* 5 cor. *Luca Boldea* 3 cor. *Petru Vladulescu* epitrop 3 cor. *Vichentie Radu* 3 cor. *George Hatăgan* 4 cor. *Iordan Boldea* 5 cor. *Apostol Floreiu* 4 cor. *Dobrița Boldea* 2 cor. *Vasilie Babeu* 2 cor. *Ilinca Babeu* 2 cor. *Trandafir Toader* 4 cor. *Iordan Sirbu* 1 cor. *Antonie Bunei* 1 cor. *Apostol Radu* 1 cor. *Iosim Mălăescu* 1 cor. *Ioan Banceu* 1 cor. *Iordan Bunei* 1 cor. *Stefan Olariu* 1 cor. *Apostol Georgescu* 1 cor. *Serafin Bunei* 1 cor. *Iordan Radu* 1 cor. *Solomia Boldea* 1 cor. *Ioana Olariu* 1 cor. *Grigorie Muntean* 1 cor. *Brândușa Florei* 1 coroană *Nicolae Ferindescu* 2 coroane *Ileana Mălăescu* 1 cor. *Maria Flecea* 1 cor. *Ion Ferindescu* 1 cor. *Șofrania Dămian* 1 cor. *Aflon Richitovan* 1 cor. *Samsom Boldea* 1 cor. *Avram Banceu* 1 cor. *Șofrania Olariu* 1 cor. *Iconie Radu* 1 cor. *Neta Popovici* 1 cor. *Maria Popovici* 1 cor. *Alexandru Stiopu* 1 cor. *Arsenie Țuican* 1 cor. *Constantin Olariu* 2 cor. *Mihaiu Olariu* 1 cor. *Brândușa Țuican* 1 cor. *Ilie Țuican* 1 cor. *Mihai Popoviciu* 3 cor. *Petru Popovici* 1 cor. *Trandafir Banceu* 1 cor. *Apostol Florei* 1 cor. *George Bunei* 1 cor. *Ioan Cherlea* 1 cor. *Ioan Flecea* 1 cor. *Simion Boldea* 1 cor. *Teofil Măgariu* 2 cor. *Andraș Olariu* 3 cor. *Păscălia Olariu* 3 cor. *Ana Flecea* 1 cor. *Alexandru Popoviciu* 2 cor. *Avram Măgariu* Nr. 5, 2 cor. *Trandafir Flecea* 2 cor. *Maria Boldea* 2 cor. *Troszt Béla* 5 cor. *August Harthweck* 2 cor. *Loghin Banceu* 1 cor. *Floare Olariu* 1 cor. *Floare Floreiu* 1 cor. *Pantelimon Avrămuș* 3 cor. *Petru Boștean* 1 cor. *Maria Avămuș* 1 cor. *Ana Floreiu* 1 cor. *Mihai Borugă* 2 cor. *Ana Georgescu* 2 cor. *Mosie Rudaciu* 1 cor. *Nicolae Romănu* 1 cor. *Iosim Sirbu* 1 cor. *Elisaveta Popovici* din Iaz 2 cor. De la mai mulți creștini 25 cor. Peste tot 296 cor. Din suma aceasta de 296 coroane — s'a procurat un ornat cu 250 de coroane; un stihariu cu 10 cor. și 2 sfeșnice pentru prestol de argint de China cu 36 coroane. *Nistor Popovici* învăț. în pens. și soția sa *Elisaveta* din Iaz au dăruit icoana „Botezul D-lui I. C.” în preț de 8 cor. 40 fil. Mai mulți creștini din *Cireșa-Zăvoi* și *Ferdinandsberg* au donat: un „Antimis” cu 10 cor.; icoana „Născerea D-lui I. C.” cu 8 cor. 40 fil.; un „Clondir” de argint de china cu 10 cor. și un „Tas” pentru anafora cu 3 cor. Prea bunul și prea milostivul Dumnezeu să primească aceste jertfe, întru pomenirea și iertarea păcatelor lor. În sfârșit ne ținem de datorință a exprima mulțămitele noastre conducătorului „*Librării diecesane*” atât pentru serviciu pompt, dar mai virtos pentru ajustarea pompoasă a ornatului. *Cireșa* în 21 Aprilie 1904. *Ioan Popoviciu* preot, *Boldea Samfir*, jude comunal, *Samsom Boldea*.

Apel către publicul român. Adunarea generală a Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român ținută la anul 1897 în Mediaș, a hotărât înființarea unui Muzeu istoric și etnografic al Românilor din Ungaria și Transilvania, și publicul român apretind după merit însemnătatea acestei instituțiuni, a întâmpinat inițiativa Asociațiunii cu cea mai mare însuflețire.

Toate păturile societății românesce s'au arătat pătrunse de convingerea, că prin înființarea așezămên-

tului proiectat de Asociațiune, generațiunea de astăzi își împlinesce o sântă datorie față cu acele figuri mărețe, căror avem să le mulțămim renașterea elementului nostru, și că s'ar face vinovată de ocara posterității, dacă nu i-ar transmite neștirbită moștenirea națională ce a găsit.

Acestei convingeri și însușirii poporului nostru pentru idealurile sale naționale, este a se mulțămii, că Asociațiunea deja astăzi, abia după 6—7 ani dela memorabila hotărâre din Mediaș, s'a și putut apuca de realizare Museului nostru național.

Prin contribuiriile fondatorilor și altor donatori, prin loteria arangiată în acest scop, și în deosebi prin splendidă donațiune de 24.000 cor., cu care Ilustrii bărbați dl. *Alexandru de Mocsonyi*, presidentul Asociațiunii, și dl. *Zeno Mocsonyi de Foen*, au inaugurat o nouă serie de contribuiri, fondul Museului a crescut la respectabila sumă de aproape 100.000 cor., și astfel Asociațiunea — după ce s'a îngrijit cu toată precauțiunea de un plan cât se poate mai corespunzător scopului urmărit, — a putut începe ridicarea falnicului palat, care va avea să adăpostească clenodiile trecutului, produsele muncii și momentele caracteristice ale vieții naționale a poporului român din țeară, și speră că îl va putea preda destinațiunii sale încă în decursul anului 1904.

Deoarece-ce însă Museul nostru acest măreț monument cultural, trebuie creat — deși cu toată modestia ce caracterizează elementul nostru, totuși în condițiuni demne de importanța unui popor de 3 milioane și corespunzătoare scopului urmărit, — fondurile adunate până astăzi nu acoper încă toate cheltuielile zidirei, și afară de aceea instalațiunile interne ale așezământului proiectat încă vor reclama sume considerabile.

Din această cauză Comitetul central al Asociațiunii — în virtutea autorizării primite prin ordinațiunea Dlui Ministru reg. ung. de interne Nr. 130464/1903 III. b. din 8 Februarie 1904, de a colecta pentru acest Museu pe întreg teritoriul regatului Ungariei donațiuni în bani și obiecte, — se vede îndemnat, a adresa un nou și călduros apel către publicul român, invitând pe toți cei ce se interesează de progresul cultural al poporului nostru, ca prin maritimose contribuiri la fondul Museului, să pună Asociațiunea în posibilitate de a termina acest important așezământ național în timp apropiat și în condițiuni pe deplin mulțămitoare.

Din ședința Comitetului central al Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român, ținută în Sibiu la 14 Aprilie 1904.

Iosif St. Șuluțu m. p. Dr. *Cornel Diaconovich* m. p.
president. secretar I.

Cas de moarte. Luni în 2 Maiu a. c. n. a fost înmormântat cu mare pompă în comuna Apadia fostul notariu al cercului Delinești, fericitul *Mihaiu Corneanu*, care timp aproape 25 de ani a servit poporului său mult iubit. Cercul Delinești prin moartea dînsului a pierdut pe oficiantul consciu și onest, pe omul, carele a lucrat mult pentru binele bisericii și a națiunii sale. Cadavru dînsului au fost transportat din Budapesta la Apadia, unde s'au depus spre vecinica odihnă în cripta familiară din curtea s. bisericii. Actul funebru l-au îndeplinit cu o pompă mare Prea On. Domn Protopresbiter tractual *Andrei Ghidiu* asistat de O. D. *George Petrescu* din Caransebeș și alți șese preoți din jur, mai mulți învățători și cântăreți. După evanghelie Prea On. Domn Protopresbiter rosti cu o voce mângâitoare o prea frumoasă cuvântare funebruă, în carea arătând trista soartă a omului pe acest pământ, de-

scrise meritele defunctului ca oficiant consciințios, ca fiu credincios al bisericii și națiunii sale, însușiri nobile cari l-au călăuzit în tot decursul vieții sale. Cuvântarea aceasta a fost un balsam vindecătoriu pe inimile rănite ale mamei, ale fraților săi și tuturor rudeniilor reposedatului. În veci amintirea lui!

— Învătătoriul în pensiuie *Danilă Valușescu* din Băile Erculane a reposedat în etate de 60 de ani în 17 l. c. și a fost înmormântat cu pompă cuvenită Luni la 2 oare d. a. Pe reposedatul îl deplâng soția *Maria*, fiul și nora *Petru și Elisa*.

Dr. Mihaiu Popp, doctor în medicina universală al universităților din București și Cluj, cu diplomă pentru medicina legală și physicat, specializat în morburile interne, și-a început praxa medicală în Băile Erculane, Otel Ștefania.

Pe calea aceasta exprimăm mulțămii noastre tuturor cunoscuților, amicilor și rudeniilor, cari din incidentul morții iubitului nostru soț, respective tată și socru, *Danilă Valușescu*, ne-au mângâiat prin participare la înmormântare și prin condolențe.

Familia Valușescu

Convocare

De oarece se arata trebuința pentru alegerea membrilor în direcțiunea societății comerciale pe acții „Prilipceana“, comitetul de supraveghiere și direcțiunea veche, convoacă spre acest scop adunare generală extraordinară pe Duminică în 15 Mai 1904 n. la 2 oare postmeridiane, la care Domnii acționari, se invită a se presenta, nu numai în numărul recerut de statute, ci în număr cât se poate de mare.

Prilipeț, la 3 Maiu 1904.

Pentru comitetul de supraveghiere

Pentru direcțiunea veche

Dimitrie Șiuvețiu

Chirilă Serbu

Licitațiune minuendă

Pentru lucrările de renovare la biserica din **Maciova**, protopresbiteratul Caransebeșului, se escrie licitațiune minuendă.

Prețul de esclamarie 6422 cor 98 fil și anume;

- pentru lucrările de zidariu 3060 cor. 18 fil
- pentru lucrările profesioniștilor 506 cor.
- pentru lucrarea tinicheriului 2036 cor. 80 fil.
- Lucrarea lăcățariului 420 cor.
- Lucrarea bărdășilor 400 cor.

Licitațiunea se va ținea în 17/30 Mai 1904 la 11 oare a. m. în edificiul școlii.

Reflectanții vor avea a depune la începutul licitațiunii vadiul de 10%.

Specificațiunea de spese și măsuri și planul se pot vedea la comitetul parohial din Maciova.

2—3 18

Comitetul parohial.

În conțelegere cu protopopul tractual.